

het ernstige oorlogsverleden van de ene blijkt voor de burgerlijke moraal even zwaar te wegen als de bestiale liefde van de zoon van de andere voor wat varkens. Een duidelijke aanval en een rechtstreekse boodschap voor het – net zo burgerlijke (?) – publiek in de zetels. Door het aanhoudende uitstellen van de ontknoping die je al van mijlenver hoort aandonderen, verliest het stuk veel van de dramatische spanning die de kijker mee zou moeten trekken in de politieke stellingname. Zelfs het moedige esthetiserende gevecht dat Hollandia met de ethiek wil aangaan, kan de druk van het te moraliserend einde niet opheffen.

Maar wat dan met een stuk als *Oleanna* van David Mamet, zoals het bij Theater Antigone wordt gebracht? Hier tracht men net de onpartijdigheid te behouden, om zo het gemoraliseer te ontlopen? Ook deze productie had naar mijn gevoel de dosering of combinatie van boodschap en artistieke garanties niet onder controle. 'Oleanna is een polemieek rond de fameuze "political correctness", die inhoudt dat men zich in woord en daad "correct" en zonder discriminatie gedraagt tegenover minderheden, inclusief vrouwen. ... Wie even niet oplet of zijn woorden niet behoedzaam wikt en weegt, kan zich aan een proces verwachten. Procederen is een trend geworden', staat in een begeleidend tekstje te lezen. Mamet schreef het stuk in het kader van de Back Bay Theatre Company, een groepering die zich met een vorm van educatief theater wilde bezighouden. Centraal staat de positionering van twee visies op een maatschappelijk conflict – in dit geval de zware controle op het persoonlijke gedrag in de Amerikaanse samenleving. Door de twee zo objectief mogelijk – en in een zeer (bij Antigone minder) strakke, geconstrueerde taal – tegen elkaar uit te spelen, wordt getracht het publiek tot een eigen standpunt te dwingen. Wanneer de auteur in 1993, na de door hem geregisseerde voorstellingen, aan de schouwburg een bord liet plaatsen waarop de toeschouwers hun keuze – tussen een gebroken docent en het meisje dat hem van verkrachting beticht – konden aanduiden, zegt dat veel over het belerende opzet van het geheel.

Wat mij in beide voorstellingen opviel – en wellicht op een afstand hield – was ofwel de te grote explicitering van hoe het publiek de feiten moest interpreteren zoals bij Pasolini; ofwel de te grote duidelijkheid van het conflict: wanneer je als toeschouwer niet door de problematiek geraakt wil/kan/wenst te worden, blijft er voor de verbeelding enkel een mager skeletje over. Misschien kan de goed/slecht-vraag – met of zonder expliciete voorkeur voor één van beide – geen afdoende verklaring meer geven voor de complexiteit van

de moderne samenleving. Onze tijd lijkt het met de vinger wijzen stilaan ontgroeid.

Een kijkgat in de werkelijkheid

Mijns inziens hoeft er niet noodzakelijk een poging ondernomen te worden om politieke denkbeelden, corruptie of fascistoïde trekjes rechtstreeks te ontmaskeren, om toch van een sociaal bewuste voorstelling te spreken. Het eenvoudigweg tonen van een homp realiteit, zonder daarom naar de realistische traditie terug te keren, wordt vaak beter verteerd dan het als betuttelend of ethisch afgeschreven toneel dat zich rechtstreeks met de problematiek moeit. De ontgrenzende Victoria-voorstelling *Bernadette*, is voor mij een erg geslaagd voorbeeld van deze vorm van door-dacht, maar tonend theatermaken. Artistiek directeur Dirk Pauwels opent het tekstboekje bij de voorstelling als volgt: 'Wij drukken onze

bezorgdheid uit over elke vorm van apartheid die gelijk welk volksdeel van gelijk welke andere volksdelen om electorale of andere politieke of religieuze redenen denkt te moeten scheiden. Onder geen enkele vorm mag politieke vrijheid door enige vorm van separatisme worden beneveld.' Wat Alain Platel en Arne Sierens in een botsautotent bij elkaar brengen, sluit netjes aan bij de doeleinden van Pauwels. Al blijven politieke statements tijdens de voorstelling tot een minimum beperkt, toch is de maatschappelijke – en bovendien de culturele – relevantie ontegensprekelijk. Het verzamelen van personen met een eigen achtergrond (als Pool, Gentenaar, Marrokaan, beroepsacteur, amateur, kind, jongere, volwassene, choreograaf, auteur, etc.) op een vertrouwde – zij het feestelijke en erg volkse – locatie als de kermis, brengt een dialoog op gang die op een zeer efficiënte wijze de toe-

Oleanna - Theater Antigone / P. Holderbeke

